

Piotr Karolczyk

prawnik, doktorant Uniwersytetu Jagiellońskiego

Problematyka odpowiedzialności partnerów za zobowiązania w spółce partnerskiej

Wprowadzenie

Uzasadnieniem podjęcia problematyki odpowiedzialności w spółce partnerskiej jest próba przybliżenia rozwiązania konstrukcyjnego, będącego odpowiedzią na poszukiwania pożądanej formy prawnej w zakresie wykonywania wolnych zawodów. Atrakcyjność tego unormowania wynika z jego hybrydalnego charakteru, tj. łączenia elementów spółki osobowej i kapitałowej oraz możliwości ograniczenia odpowiedzialności osobistej partnerów za błąd jednego z nich w ramach wspólnego wykonywania świadczeń profesjonalnych. Biorąc pod uwagę szeroko rozumiany interes przedstawicieli wolnych zawodów, korzystna wydaje się perspektywa połączenia wysiłków i majątków w celu zapewnienia wyższych standardów realizacji świadczeń, redukcji indywidualnych kosztów oraz zwielokrotnienia szans na powodzenie przedsięwzięcia. Z drugiej jednak strony okoliczność popełnienia „błędu w sztuce”, w związku z realizacją świadczenia przez jednego z partnerów, prowadzić może do obciążenia skutkami każdego z nich. Autor obrał sobie za cel przedstawienie wybranych zagadnień z zakresu odpowiedzialności partnerów w krajowym unormowaniu spółki partnerskiej w odniesieniu do rozwiązań amerykańskich i niemieckich.

1. Spółka partnerska – uwagi ogólne

1.1. Istota spółki partnerskiej

Przez spółkę partnerską, w zgodzie z art. 86 kodeksu spółek handlowych¹, rozumieć należy osobową spółkę prawa handlowego, utworzoną przez wspólni-

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2000 r., Nr 94, poz. 1037 ze zm.), dalej jako k.s.h.

ków (partnerów) w celu wykonywania przez nich wolnego zawodu, w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą. Przepis ten cechuje pewna niespójność, bowiem spółka partnerska nie tylko winna być utworzona przez partnerów, ale też przez cały okres jej trwania partnerami mogą być wyłącznie osoby fizyczne wykonujące wolny zawód². Warto zauważyć również dwoistość obligatoryjnych celów spółki partnerskiej, tzn. zobowiązanie do wniesienia wkładu oraz wykonywania wolnego zawodu. Widoczny jest związek między wskazanymi celami, albowiem realizacja celu spółki, poprzez wykonywanie przez partnerów wolnego zawodu, możliwa jest przy jednoczesnym zobowiązaniu do wniesienia wkładu.

W związku z tym, czy prawnie uzasadniona jest dopuszczalność dookreślenia w umowie spółki dodatkowych celów? W tej kwestii aprobaty wymaga pogląd A. Kidyby: „nie ma ku temu żadnych przeszkód ażeby wskazać w umowie spółki dodatkowe cele np. zamiar doskonalenia badań naukowych, w odniesieniu do lekarzy, czy przeciwdziałanie dominowaniu zagranicznych korporacji w branży usług prawnych”³. Niewłaściwe są bowiem tendencje do rozdzielania celu spółki i wspólników, gdyż mają one charakter łączny i współistniejący.

Kolejną kwestią rodzącą szereg odmiennych spostrzeżeń doktrynalnych jest charakter prawny spółki partnerskiej. Wprawdzie w art. 4 § 1 pkt 1 k.s.h. znajdujemy wskazanie, że spółka partnerska stanowi samodzielną formę organizacyjną w obrębie spółek osobowych, jednakże wątpliwości wynikają ze specyfiki przepisów dotyczących tejże spółki. Regulacja znajdująca się w k.s.h. nie ma charakteru całościowego i zupełnego, ponieważ w sprawach nieuregulowanych zastosowanie mają przepisy o spółce jawnej⁴. Niewątpliwie spółka jawna „stanowi podstawę konstrukcyjną w odniesieniu do pozostałych spółek osobowych” oraz „jest normatywnym wzorcem dla innych typów spółek osobowych”⁵. Kolejnym argumentem, podnoszonym często przez zwolenników koncepcji traktowania spółki partnerskiej jako odmiany spółki jawnej, jest brak istotnych różnic w reżimach odpowiedzialności wspólników jawnych i partnerów⁶. Jak trafnie zauważa U. Promińska „argument ten ma charakter czysto metodologiczny i nie może decydować o charakterze

² A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2013, s. 199 i n.

³ *Ibidem*, s. 201–202.

⁴ R. Strzelczyk, K. Kamińska, *Status prawny spółki partnerskiej*, „Ius Novum” 2016, nr 2, s. 139–140.

⁵ B. Ferenc, P. Karolczyk, *Śmierć wspólnika spółki jawnej – wybrane zagadnienia dotyczące konsekwencji prawnych*, „Rejent” 2016, nr 6, s. 74–75.

⁶ M. Asłanowicz, *Charakter i pozycja zarządu w spółce partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1999, nr 8, s. 14–15.

spółki⁷. Zdaniem autora treść art. 89 k.s.h. nie kreuje żadnych normatywnych podstaw uzasadniających teorię, jakoby spółka partnerska stanowiła podtyp spółki jawnej⁸.

Poniekąd trafnym jest spostrzeżenie o hybrydalności spółki partnerskiej w kontekście łączenia cech spółki osobowej i kapitałowej⁹. Wszakże dochodzi do wyłączenia stosowania przepisów o spółce jawnej w obrębie reprezentacji i prowadzenia spraw, gdy w umowie spółki działania te zostaną powierzone zarządowi. Wówczas zastosowanie mają przepisy regulujące problematykę zarządu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Widoczna jest zatem możliwość kreowania różnorodnych modeli spółki partnerskiej, tzn. zbliżonych konstrukcyjnie do spółki jawnej lub do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Niemniej jednak wspomniana hybrydalność wystąpić może, lecz wcale nie musi¹⁰. Brak bowiem obowiązku odstąpienia od czystego konceptu spółki osobowej.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że wyraźna jest dominacja elementów osobowych nad kapitałowymi w spółce partnerskiej¹¹, a cechy – będące z teoretycznego punktu widzenia „czysto kapitałowe” – przy głębszej analizie prowadzą do wątpliwości, czy na pewno stanowią proste zapożyczenia charakterystyczne dla spółek kapitałowych¹².

Spółka partnerska posiada zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych oraz zdolność sądową¹³. Cechuje się nadto wyodrębnieniem organizacyjnym w zakresie prowadzonego przedsiębiorstwa. Firma spółki partnerskiej podlega ogólnym prawidłom jej konstrukcji, tj. zasadzie wyłączności, prawdziwości, ciągłości, jedności i jawności. Wspomniana firma składa się z korpusu o wyłącznie osobowym charakterze oraz dodatków. Jak już nadmieniono

⁷ *Spółka partnerska*, red. A. Kidyba, U. Promińska, Warszawa 2013, s. 26–27.

⁸ Analogicznie: E.J. Krześciński, *Rozwiązanie spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 7, s. 26; R. Lewandowski, *Wystąpienie i wykluczenie wspólnika ze spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 12, s. 27.

⁹ S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. I: *Komentarz do artykułów 1–150*, Warszawa 2006, s. 572; A. Szumański, *Hybrydalne typy spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 6, s. 24–25; S. Sołtyński, *Kodeks spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2000, z. 11, s. 20.

¹⁰ Podobnie: U. Promińska, *Uwagi w sprawie zarządzania i reprezentacji spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002, nr 11, s. 16 i n.

¹¹ M.in. brak osobowości prawnej, wymóg prowadzenia przedsiębiorstwa, zasada udziału w zyskach i pokrywaniu strat, zakaz konkurencji, indywidualna kontrola spółki przez partnerów, co do której brak możliwości wyłączenia bądź ograniczenia, odpowiedzialność za zobowiązania inne niż związane z wykonywaniem wolnego zawodu.

¹² Np. brak obligatoryjności powołania zarządu czy też wyłączenie odpowiedzialność partnera za zobowiązania związane z wykonywaniem wolnego zawodu przez pozostałych partnerów (opierające się na kryterium rodzaju zobowiązań).

¹³ A. Kidyba, *Nowy typ spółki: spółka partnerska*, „Edukacja Prawnicza” 2002 nr 2, s. 2–3.

differentia specifica spółki partnerskiej wynikają z możliwości jej konstruowania wyłącznie w celu wykonywania wolnego zawodu. Zatem prócz obligatoryjności wniesienia wkładu, kolejnym określonym ustawowo celem jest wykonywanie wolnego zawodu¹⁴. Partnerzy winni współdziałać wykonując wolny zawód, tzn. wnieść całą profesjonalną pracę do spółki¹⁵. Umowa spółki musi być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności. Upřednio, tj. przed nowelizacją art. 92 k.s.h., wymagano formy aktu notarialnego, co z punktu widzenia pewności obrotu w działalności gospodarczej było rozwiązaniem właściwszym¹⁶. Dodatkowo istnieją szczególne zasady odpowiedzialności partnerów, stanowiące podstawowy temat niniejszej publikacji. Możliwe jest również występowanie odmiennych modeli prowadzenia spraw spółki i zasad jej reprezentacji. Bezspornie wyróżnikiem spółki partnerskiej jest prawna akceptowalność jej jednoosobowego funkcjonowania (temporalnie ograniczonego)¹⁷ oraz preferencje podmiotowe wobec partnerów¹⁸. Nie sposób nie zauważyć, w aspekcie regulacyjnym spółki partnerskiej, kwestii pominięcia unormowań stosunków wewnętrznych. W sytuacji nieustanowienia zarządu, jak wyżej nadmieniono, determinuje to konieczność stosowania przepisów o spółce jawnej. Powołanie zarządu natomiast implikuje wymóg krzyżowego stosowania przepisów dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki jawnej, co prowadzi do zdecydowanie większej złożoności¹⁹.

Kolejna sporna kwestia oscyluje wokół charakteru prawnego zarządu. Czy rzeczywiście zarząd w spółce partnerskiej jest organem?²⁰ Autor w tej kwestii dostrzega szereg wątpliwości. Zarząd w spółce partnerskiej, z punktu widze-

¹⁴ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1–300 ustawy z dnia 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych*, LEX, 2015, art. 86, pkt 1.

¹⁵ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 2 lipca 2009 r. (sygn. akt I FSK 876/08, LEX nr 607695).

¹⁶ Podobnie: A. Kidyba, *Handlowe...*, *op. cit.*, s. 201–202, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w piśmie z dnia 17 czerwca 2008 r. oraz Krajowa Rada Sądownictwa w piśmie z dnia 11 lipca 2008 r.

¹⁷ R. Fronc, M. Poźniak-Niedzielska, *Jeszcze o jednoosobowej spółce osobowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2, s. 15–16; A. Kidyba, *Atypowe spółki handlowe*, Warszawa 2011, s. 70–82; K. Osajda, *O mankamentach regulacji spółek osobowych w kodeksie spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 9, s. 36; A.J. Witosz, *Jednoosobowa spółka osobowa (cz. I)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2013, s. 17.

¹⁸ J. Jacyszyn, *Spółka partnerska według przepisów ustawy Kodeks spółek handlowych*, Bielsko-Biała 2000, s. 26 i n.

¹⁹ Z unormowań właściwych spółce z o.o. zastosowanie mają wówczas przepisy dotyczące: powoływania, odwoływania członków zarządu, okresu sprawowania funkcji, prowadzenia spraw, reprezentacji, odpowiedzialności, zakazu działalności konkurencyjnej.

²⁰ Pogląd aprobujący wyrażają m.in.: P. Szmítkowski, *Stosunki w spółce partnerskiej posiadającej zarząd*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 10, s. 12; M. Aslanowicz, *Charakter prawny spółki partnerskiej*, „Państwo i Prawo” 1998, z. 7, s. 65–66.

nia teorii prawa, nie jest bowiem organem, a jedynie reprezentantem spółki. Warto dodać, iż w znowelizowanych przepisach Kodeksu cywilnego, wprowadzając formalnie trzecią kategorię podmiotową, nie doprowadzono do zatarcia odmienności między organem a *quasi* organem²¹. Jaki jest wobec tego status zarządu w spółce partnerskiej? Czy działa on w imieniu spółki czy też za spółkę?

Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania wymaga odniesienia się do teorii organów i przedstawicielstwa. Pierwsza, ze wskazanych teorii, zakłada obligatoryjność funkcjonowania „organu” w ramach osoby prawnej, natomiast wedle teorii przedstawicielstwa zarząd w spółce partnerskiej działa w imieniu reprezentowanego i ze skutkiem dla niego. Jednakże, jak już nadmieniono, powołanie zarządu w spółce ma charakter fakultatywny, tj. może ona samodzielnie funkcjonować w obrocie. Pozbawienie spółki zarządu nie warunkuje braku możliwości realizacji zdolności do czynności prawnej. Ponadto w skład zarządu spółki partnerskiej wchodzić mogą wyłącznie osoby fizyczne, a teoria organów dopuszcza partycypację również osób prawnych. Wobec tego, zdaniem autora, zdecydowanie właściwsze jest określenie „*quasi* organ”, stanowiące konstrukcję jurystyczną bliższą przedstawicielstwu ustawowemu, aniżeli organowi w klasycznym rozumieniu²².

1.2. Wolny zawód w spółce partnerskiej

Wskazani w przepisach Kodeksu spółek handlowych przedstawiciele wolnych zawodów to przedsiębiorcy, podlegający ustawie o swobodzie działalności gospodarczej²³. Przedsiębiorcą, w rozumieniu art. 4 ust. 1 wspomnianej ustawy, jest m.in. osoba fizyczna, która wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą, obejmująca również działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Natomiast w art. 2 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji²⁴ pojęcie przedsiębiorców zdefiniowano zdecydowanie szerszej, tj. jako osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, które prowadząc działalność zarobkową bądź zawodową uczestniczą w działalności gospodarczej. Z kolei współnikami w spółce part-

²¹ D. Nowak, *Wadliwa spółka partnerska*, Warszawa 2010, s. 135 i n.

²² Podobnie: J. Jacyszyn, *Spółka partnerska. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 171. Odmiennie: K. Kamińska, *Uwagi na temat zarządu w spółce partnerskiej*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2013, nr 4, s. 45; A. Nowacki, *Zarząd spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 2, s. 17–18.

²³ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807 ze zm.).

²⁴ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 1993 r., nr 47, poz. 211 ze zm.).

nerskiej (partnerami) mogą być wyłącznie osoby fizyczne. Dopuszczalność tworzenia spółki wyłączono wobec osób prawnych i handlowych spółek osobowych²⁵. Jak już nadmieniono osoby partnerów winny reprezentować wolne zawody określone w art. 88 k.s.h. Wobec braku legalnej definicji terminu „wolny zawód” widoczne są tendencje do budowania rozmaitych koncepcji – począwszy od idei uregulowania tego terminu w samym Kodeksie spółek handlowych²⁶ po odgórne założenie o niepowodzeniu jakichkolwiek prób jego uregulowania. Autor stoi na stanowisku, że najwłaściwszym rozwiązaniem jest dookreślenie cech i zasad, którym winny odpowiadać osoby wykonujące wolny zawód, z jednoczesnym sprecyzowaniem charakterystyki sposobu wykonywania zawodu²⁷. Elementami wyróżniającymi wolny zawód są: wykonywanie w sposób profesjonalny, zawodowy usług typowych; wykonywanie działalności na własny rachunek, samodzielnie, osobiście; wykonywanie działalności wymagającej szczególnego wykształcenia, umiejętności²⁸. Wymagane są: specjalne przygotowanie zawodowe, nienaganna postawa etyczna, osobiste i samodzielne świadczenie usług, działanie na własną odpowiedzialność oraz funkcjonowanie w ramach korporacji zawodowych²⁹.

Warto zaznaczyć, że spółka partnerska może być tworzona do wykonywania jednego rodzaju wolnego zawodu bądź większej liczby. Jednakże nie jest to możliwe, gdy przepisy odrębnych ustaw wyłączają taką możliwość³⁰. Konstatając, wolnym zawodem jest ten, który dookreślono w art. 88 k.s.h. oraz taki, który zostanie uznany za wolny zawód w innym akcie rangi ustawowej³¹. Jednakże posiadanie wymaganych uprawnień nie zawsze jest równoznaczne z możliwością partycypacji w spółce partnerskiej, albowiem przepisy szczególne mogą wskazywać na obligatoryjność spełnienia dodatkowych kryteriów³². Nadto nie sposób wykluczyć możliwości uczestniczenia w ramach wolnych za-

²⁵ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, *op. cit.*, art. 86, pkt 2.

²⁶ J. Jacyszyn, *Pojęcie wolnego zawodu. Analiza aktów prawnych i doktryny*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 10, s. 3.

²⁷ Analogicznie: *Spółka partnerska...*, *op. cit.*, s. 98 i n.

²⁸ A. Kidyba, *Wolny zawód w Kodeksie spółek handlowych*, „Rejent” 2014, nr specjalny, s. 415; J. Jacyszyn, „Wolny zawód” – *anachronizm, czy istotne pojęcie prawne?*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2015, nr 11, s. 19; *idem*, *Czy potrzebna jest definicja normatywna wolnego zawodu*, „Rejent” 2014, zeszyt specjalny, s. 130.

²⁹ *Spółka partnerska...*, *op. cit.*, s. 98.

³⁰ Na przykład: art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, (Dz.U. z 1982 r. Nr 16, poz. 124 ze zm.); art. 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz.U. z 1991 r. Nr 22, poz. 91 ze zm.); art. 27 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (Dz.U. z 1996 r. Nr 102, poz. 475 ze zm.), art. 50a ust. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 1997 r. Nr 28, poz. 152 ze zm.).

³¹ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany...*, *op. cit.*, art. 87, pkt 2.

³² T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Komentarz, Spółki osobowe*, Warszawa 2001, s. 228–229.

wodów innej grupy profesji, gdy jest poddana szczególnej regulacji w zakresie statusu, zasad wykonywania zawodu czy sposobu zdobywania uprawnień³³. Niewątpliwie wykonywanie wolnego zawodu związane jest z ryzykiem odpowiedzialności w obrębie jakości świadczonych usług. Ryzyko to jest zdecydowanie większe aniżeli w innych zawodach. Nie sposób zatem podważać gospodarczej atrakcyjności spółki partnerskiej, w kontekście ograniczenia odpowiedzialności partnerów za tzw. błędy w sztuce. Nie sposób również nie zauważyć znacznego zainteresowania formą spółki partnerskiej w zawodach adwokat czy radca prawny. Odpowiedzialność w ramach świadczenia szeroko rozumianych usług prawnych trudno zestawzić np. z kosztami błędów tłumacza przysięgłego. Zatem z teoretycznego punktu widzenia zainteresowanie tą formą winno być w polskich realiach wzmożone. Tak jednak nie jest, albowiem częściej wybierana jest forma prowadzenia działalności w postaci spółki jawnej, pomimo pełnej odpowiedzialności osobistej.

2. Spółka partnerska a odpowiedzialność

2.1. Odpowiedzialność partnerów wynikająca z przepisów prawa

Spółka partnerska ponosi odpowiedzialność za zaciągnięte przez siebie zobowiązania całym majątkiem. Natomiast odpowiedzialność partnerów w obrębie realizowanych zawodów ma charakter solidarny. Tak więc spółka ponosi odpowiedzialność wspólnie z partnerami. Zauważyć należy, że art. 95 k.s.h. nie formułuje zasad odpowiedzialności spółki, lecz reguły odpowiedzialności partnerów – zarówno wobec siebie, jak i wobec spółki. Poprzez zobowiązania spółki rozumieć należy zobowiązania zaciągnięte w związku z jej funkcjonowaniem³⁴.

Partnerzy ponoszą odpowiedzialność nieograniczoną, osobistą, solidarną oraz subsydiarną za zobowiązania spółki niezwiązane z wykonywaniem wolnych zawodów. Odpowiadają również za zobowiązania powstałe w związku z wykonywaniem wolnego zawodu oraz zobowiązania wynikające z działań i zaniechań osób zatrudnionych przez spółkę, podlegających kierownictwu. Interpretacja terminu „zatrudnienie” winna być obszerna i obejmować stosunki regulowane postanowieniami kodeksu pracy oraz kodeksu cywilnego (m.in. umowa zlecenia, o dzieło, o świadczenie usług). Dodatkowo partnerzy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania powstałe w związku z wykony-

³³ Analogiczne zdanie w tym zakresie posiada m.in.: M. Aslanowicz, *Treść umowy spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, nr 12, s. 21. Inaczej: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *op. cit.*, s. 438.

³⁴ W.P. Matysiak, *Ustalenie osób odpowiedzialnych za zobowiązania spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2011, nr 4, s. 33.

waniem wolnego zawodu wspólnie z innymi partnerami, jak również wtedy, gdy nie dookreślono podziału osób podległych kierownictwu, realizujących zadania na rzecz wszystkich bądź części partnerów. Zatem odpowiedzialność profesjonalna przyjmuje postać osobistej, nieograniczonej, solidarnej, subsydiarnej. W umowie spółki można uszczegółowić zasady odpowiedzialności. Jednakże nastąpić to może wyłącznie w zgodzie z treścią art. 95 k.s.h. W sytuacji nabycia ogółu praw i obowiązków od partnera, odpowiedzialność ta ma charakter osobisty, solidarny oraz odnosi się do przystępującego i występującego ze spółki.

Odnosząc się do negatywnej strony odpowiedzialności zaznaczyć należy, że partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu oraz powstałe jako następstwo działań lub zaniechań osób zatrudnionych przez spółkę na podstawie umowy o pracę lub innego stosunku prawnego, które podlegały kierownictwu innego partnera przy świadczeniu usług związanych z przedmiotem działalności spółki³⁵. Brak odpowiedzialności w pierwszym ze wskazanych przypadków odnieść należy do zobowiązań wiążących się z błędem w sztuce popełnionym przez innego partnera³⁶. Nadzwyczaj istotna jest w związku z tym precyzja w formułowaniu postanowień umowy spółki, treści uchwał wspólników oraz umów między nimi w kontekście podziału zadań. Pewna komplikacja powstaje w sytuacji wspólnego podejmowania działań. Wówczas niezwykle trudno zweryfikować za co poszczególne partner odpowiada, a za co już nie. Analogiczna uwaga dotyczy osób podlegających poszczególnym partnerom – nieustalenie podporządkowania danemu partnerowi prowadzi do wyłączenia odpowiedzialności. Działania i zaniechania partnera winny być bezpośrednio związane z wykonywaniem wolnego zawodu³⁷.

W drugim ze wskazanych przypadków, tzn. odpowiedzialności za zobowiązania powstałe jako następstwo działań lub zaniechań osób zatrudnionych przez spółkę na podstawie umowy o pracę lub innego stosunku prawnego, podległych kierownictwu innego partnera, niezbędnym jest dookreślenie katalogu tych osób, jak i ustalenie podporządkowania w obrębie kierownictwa. Podległość kierownicza wynikać może z umowy spółki, uchwały wspólników, umowy między wspólnikami, umowy z osobą podległą, zakresu czynności lub

³⁵ *Ibidem*, s. 34.

³⁶ Zdaniem S. Sołtyśńskiego ta konstrukcja odpowiedzialności partnerów została zaczerpnięta z ustawodawstwa amerykańskiego, tj. *limited, limited liability* i poniekąd przesądza o kategoryzacji spółki partnerskiej w kontekście konstrukcyjnym, bliżej spółek kapitałowych – zob. S. Sołtyśński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *op. cit.*, s. 747.

³⁷ A. Klank, *Odpowiedzialność w spółce partnerskiej notariuszy*, „Prawo Spółek” 2002, nr 7–8, s. 64 i n

schematu organizacyjnego spółki. Koniecznym jest zatem wystąpienie dwóch elementów: szeroko rozumianego zatrudnienia oraz podległości kierowniczej innemu partnerowi. Okoliczność braku zatrudnienia i niemożności ustalenia podległości wyklucza możliwość zastosowania reguły wyłączenia odpowiedzialności³⁸. Kolejna komplikacja wiąże się z tym, że zaciągnięte zobowiązania winny być związane z przedmiotem działalności spółki. Warto zwrócić uwagę, iż fakt posiadania uprawnień do wykonywania wolnego zawodu nie jest równorzędny z posiadaniem statusu partnera. Nie bez znaczenia jest również niejednorodność w ramach wolnych zawodów, np. w przypadku spółki lekarzy i pielęgniarek. Wówczas pielęgniarki mogą uzyskać jedynie status osób podlegających kierownictwu, w tym wypadku lekarzy.

Reasumując, czynnikami decydującymi o wyłączeniu odpowiedzialności są: rodzaj zobowiązania, podległość kierownicza oraz status partnera.

Partnerzy ponoszą odpowiedzialność za skutki własnych błędów, powodujące zobowiązania spółki. Odpowiedzialność ta ma charakter osobisty, nieograniczony, subsydiarny oraz solidarny ze spółką³⁹. Owa solidarna odpowiedzialność ma jednak miejsce w sytuacji łącznego świadczenia usługi. Uzasadnieniem obowiązywania subsydiarnej odpowiedzialności, pomimo braku wskazania w przepisach regulujących spółkę partnerską, jest odesłanie do unormowań spółki jawnej w sprawach nieuregulowanych. Tożsamą formę przyjmuje odpowiedzialność partnera za działania i zaniechania osób trzecich podlegających jego kierownictwu. Zaznaczenia wymaga okoliczność, że partnerowi spłacającemu dług spółki w tzw. sprawach zwykłych, a więc niezwiązanych z działalnością profesjonalną, przysługuje prawo do regresu wobec pozostałych wspólników i spółki. Tymczasem spłacenie długu związanego bezpośrednio z wykonywaniem wolnego zawodu bądź działaniami lub zaniechaniami osób podlegających kierownictwu, skutkuje perspektywą wystąpienia z roszczeniem regresowym wyłącznie wobec spółki, z pominięciem wspólników. Regres jest możliwy pomimo bezskuteczności egzekucji przeciw spółce, gdy posiada ona inny majątek. Zgodnie z art. 31 § 1 k.s.h. wierzyciel jest zobligowany w pierwszej kolejności do zaspokojenia wierzytelności z majątku spółki. Wówczas spółka jest uprawniona do wystąpienia z roszczeniem regresowym względem wspólników, stosownie do podziału czynności w ramach wolnego zawodu.

Kolejną problematyczną kwestią jest zagadnienie odpowiedzialności za wynik współdziałania z innym partnerem. Jest to związane z częstą niemoż-

³⁸ W.P. Matysiak, *Ustalenie...*, op. cit., s. 35 i n.

³⁹ M. Kowalewska, *Odpowiedzialność notariuszy prowadzących kancelarię w formie spółki*, „Przełęcz Prawa Handlowego” 2011, nr 1, s. 44.

nością jednoznacznego ustalenia, który z partnerów popełnił błąd w sztuce podczas wspólnego wykonywania danej czynności, np. operacja wykonywana przez lekarzy jednej specjalizacji. Podobna sytuacja następuje przy braku precyzyjnego ustalenia podległości kierowniczej. Wskazana niejasność, zdaniem autora, generuje konieczność uznania, że osoby te podlegają wszystkim partnerom, co warunkuje wyłączenie zasady odpowiedzialności. W takiej sytuacji wszyscy partnerzy odpowiadają osobiście i solidarnie.

2.2. Odpowiedzialność partnerów wynikająca z umowy spółki

Przepisy odnoszące się do odpowiedzialności partnerów mają co do zasady charakter bezwzględnie wiążący. W art. 95 § 1 k.s.h. przewidziano zasadę, którą – zdaniem autora – można przyjąć „milcząco” z wyłączeniem unormowań dodatkowych, z uwagi na jej automatyczne obowiązywanie. Możliwe są również modyfikacje wspomnianego przepisu polegające na wyłączeniu odpowiedzialności w stosunku do niektórych partnerów bądź do wszystkich partnerów. W pierwszym ze wskazanych przypadków ma miejsce niejednorodność w kontekście odpowiedzialności partnerów – partnerzy, co do których ją wyłączono odpowiadają według zasad będących *differentia specifica* spółki partnerskiej. Pozostali natomiast odpowiadają na zasadach właściwych spółce jawnej.

Podkreślenia wymaga, że uregulowanie umożliwiające partnerom powrót do zasad odpowiedzialności właściwym spółce jawnej było przedmiotem krytyki doktrynalnej w czasie prac nad kodeksem spółek handlowych. Jak bowiem zauważono, rozwiązanie to prowadzi do zacierania się granicy między spółką partnerską a innymi spółkami osobowymi. Nadto uważano, iż konstrukcja ta sprzyjać będzie nadużywaniu pozycji silniejszych partnerów⁴⁰. W opinii autora, ww. rozwiązanie konstrukcyjne z tej perspektywy rzeczywiście prowokuje do uznania, że granica między spółką partnerską a jawną jest cienka. Jednakże biorąc pod uwagę całokształt odrębności wysuwają się następujące wnioski. Rozwiązanie to możliwe jest, gdy umowa spółki tak stanowi. Nadto ponoszenie odpowiedzialności przez partnera w formie analogicznej do odpowiedzialności współnika jawnego definitywnie zależy od jego woli⁴¹. Próbując znaleźć uzasadnienie regulacji zawartej w art. 95 § 2 k.s.h. od strony praktycznej, warto rozważyć sytuację, gdy np. na rynku usług profesjonalnych pojawia się spółka partnerska, w skład której wchodzi osoba z du-

⁴⁰ B. Górska, *Spółka partnerska w prawie niemieckim i w polskim kodeksie spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 3, s. 37; P. Piniór, *O potrzebie zmian prawa spółek handlowych w zakresie regulacji spółek osobowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 9, s. 47–48.

⁴¹ D. Nowak, *op. cit.*, s. 110 i n. oraz E.J. Krześniak, *Odpowiedzialność partnerów za zobowiązania spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 3, s. 37.

zym doświadczeniem, umiejętnościami i zasobem klientów oraz grupa osób niedoświadczonych, o skromnym majątku i bez własnej klienteli. Wówczas, hipotetycznie rzecz ujmując, potencjalna klientela spółki uznać może, że powierzenie spraw grupie osób niedoświadczonych prowadzi do nadmiernego ryzyka. Lider spółki partnerskiej, mając na uwadze interes spółki oraz całość okoliczności, może zasugerować tymże partnerom ponoszenie pełnej odpowiedzialności, co z teoretycznego punktu widzenia pozostaje w zgodzie z zasadą wolności umów oraz adekwatną do sytuacji paremią „*volenti non fit iniuria*” (chcącemu nie dzieje się krzywda) i mieści się w granicach rozsądku⁴². Jednak czy to uregulowanie nie pozostawia zbyt dużej perspektywy wykorzystywania silniejszej pozycji?

W konsekwencji należy się opowiedzieć przeciw dopuszczalności przyjęcia rozszerzonej odpowiedzialności przez wszystkich partnerów, co – jak podkreśla autor – wynika z treści art. 95 § 2 k.s.h. Na aprobatę zasługuje w tym zakresie pogląd U. Promińskiej, że „przepis ten nie dopuszcza wprost rozszerzenia odpowiedzialności względem wszystkich partnerów, a jego szczególny, wyjątkowy charakter wyklucza interpretację rozszerzającą”⁴³.

2.3. Ustanowienie zarządu a odpowiedzialność partnerów oraz osób trzecich

Dyspozycja zawarta w art. 97 § 2 k.s.h. nie dookreśla w sposób wyczerpujący przepisów mogących mieć zastosowanie w wypadku powołania zarządu w spółce partnerskiej. Nie sposób pominąć, na podstawie regulacji art. 2 k.s.h., możliwości zastosowania przepisów Kodeksu cywilnego, w tym regulujących odpowiedzialność deliktową, kontraktową oraz z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Niezaprzeczalnie regulacja art. 97 § 2 k.s.h. ma charakter niepełny. Nie wymieniono bowiem następujących przepisów właściwych zarządowi: art. 15, 17, 18, 19 oraz 585–595 k.s.h, jak i przepisów kodeksu karnego⁴⁴. W ramach właściwego unormowania, tzn. art. 293–300 k.s.h., warto wyodrębnić dwie grupy odpowiedzialności: za zobowiązania i za szkodę. Nadto konieczne jest zróżnicowanie odpowiedzialności względem wierzycieli spółki oraz samej spółki.

Osoby wchodzące w skład zarządu spółki partnerskiej ponoszą wobec wierzycieli odpowiedzialność solidarną wraz ze spółką w sytuacji, gdy egze-

⁴² D. Nowak, *op. cit.*, s. 112 i n.; W.P. Matysiak, *Dopuszczalność przyjęcia nieograniczonej odpowiedzialności za zobowiązania spółki partnerskiej przez wszystkich partnerów*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 2, s. 24–25.

⁴³ *Spółka partnerska...*, *op. cit.*, s. 184–185; U. Promińska, *op. cit.*, s. 16; inaczej: E.J. Krześniak, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 38.

⁴⁴ A. Kidyba, *Handlowe...*, *op. cit.*, s. 311 i n.

kucja przeciw spółce okaże się bezskuteczna. Odpowiedzialność subsydiarna z art. 299 k.s.h. ma charakter uzupełniający, tzn. zależy od wyników egzekucji przeprowadzonej przeciw spółce. Podstawą tejże odpowiedzialności jest sam fakt istnienia nieściągalnej należności oraz zaniechań w zakresie działań członków zarządu. Odpowiedzialność ta obejmuje również zobowiązania spółki, które powstały po spełnieniu przesłanek do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości⁴⁵. Nadto warunkiem niezbędnym do poniesienia odpowiedzialności za zobowiązania w spółce przez członków zarządu jest uzyskanie przez wierzyciela spółki wyroku zasądającego dochodzoną należność⁴⁶. Wierzyciel wcale nie musi wykazać wyczerpania wszystkich możliwych sposobów egzekucji – wystarczy, że jeden ze sposobów okazał się bezskuteczny. Istnieje możliwość uwolnienia się od odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h., gdy członek zarządu udowodni, iż w należytych czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości spółki bądź o otwarcie postępowania układowego. Ponadto odpowiedzialność nie następuje, gdy brak jest winy członka zarządu w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, o otwarcie postępowania układowego oraz w przypadku nieponiesienia szkody przez wierzyciela, pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, o otwarcie postępowania układowego⁴⁷. Nadmienić należy również, że sąd właściwy do rozpatrzenia sprawy odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. to sąd właściwy ze względu na siedzibę spółki oraz wartość przedmiotu sporu. Wspomnieć warto także o kwestii nieobowiązywania, względem członków zarządu spółki partnerskiej, unormowań z art. 116 Ordynacji podatkowej w zakresie odmiennych od dookreślonych w k.s.h. zasad subsydiarnej odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. oraz spółki z o.o. w organizacji za zaległości podatkowe. Uzasadnieniem tego jest ścisła wykładnia przepisów prawa podatkowego względem podmiotów prawa podatkowego w aspekcie obciążeń – w art. 116 Ordynacji podatkowej trudno doszukiwać się wskazania członków zarządu spółki partnerskiej.

Odpowiedzialność członków zarządu wobec spółki odbywa się zgodnie z uregulowaniem art. 293 k.s.h. Członkowie zarządu ponoszą osobistą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez działalność sprzeczną z prawem bądź postanowieniami umowy spółki. Ponadto mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za brak należytej staranności nieodzownie związanej z wymogiem „profesjonalizmu” w ramach swej działalności. Wymóg ten względem członka zarządu jest podwyższony – powinien on wykazywać się

⁴⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r. (sygn. akt III CZP 75/03, LEX nr 81620).

⁴⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2003 r. (sygn. akt I CK 160/02, LEX nr 150617).

⁴⁷ A. Kidyba, *Handlowe...*, *op. cit.*, s. 312–313.

fachowością i wiedzą niezbędną do zarządzania przedsiębiorstwem spółki, jak też zapobiegliwością i roztropnością. Szkoda musi wystąpić jako następstwo działalności sprzecznej z prawem bądź postanowieniami umowy spółki. Odpowiedzialność ta opiera się na zasadzie domniemania winy i ma charakter odszkodowawczy. Do wykazania istnienia odpowiedzialności niezbędne jest udowodnienie, że osoba działająca wiedziała lub przy dochowaniu wymaganej staranności mogła wiedzieć, że podejmowane przezeń działania są niezgodne z prawem, umową spółki. Sprzeczność zachowania z prawem, wyrządzającego spółce szkodę, dotyczyć może uregulowań kodeksu spółek handlowych, jak i innych ustaw prawa prywatnego, publicznego. Natomiast sprzeczność z umową dotyczy naruszenia powinności z niej wynikających, określonych względem osoby pełniącej konkretną funkcję. Odpowiedzialność osób, które wyrządzają spółce szkodę opiera się na zasadzie winy domniemanej.

W sprawach odszkodowawczych spółkę mogą reprezentować pełnomocnicy powołani uchwałą partnerów. Powództwo wytacza się według siedziby spółki. W przypadku niewytoczenia powództwa o odszkodowanie przez spółkę w ciągu roku od ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę, uprawnienie to przysługuje każdemu ze wspólników. Wierzytelności z tytułu naprawienia szkody przedawniają się z upływem trzech lat, a wskazany termin liczyć należy od dnia, w którym spółka dowiedziała się o szkodzie i o osobie zobligowanej do jej naprawienia. W każdym wypadku przedawnienie wierzytelności następuje z upływem 10 lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Co więcej partnerzy mogą dochodzić swych roszczeń z tytułu szkód wyrządzonych przez członków zarządu na podstawie art. 405, 415, 471 k.c.

2.4. Niewniesienie, nienależyte wniesienie, wadliwe wniesienie wkładu a odpowiedzialność

Czy wspólnik (partner) odpowiada za niewniesienie lub nieterminowe wniesienie wkładu do spółki? Brak regulacji w tym zakresie uzasadnia doktrynalne poszukiwania innych podstaw. Niewątpliwie niewniesienie bądź nienależyte wniesienie wkładu stanowi uchybienie zobowiązaniu umownemu, powstałemu w chwili zawarcia umowy spółki. Zatem w wypadku niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładu do spółki, mając na uwadze treść art. 2 k.s.h., możliwym jest stosowanie ogólnych reguł odpowiedzialności kontraktowej z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania umownego. Wobec powyższego spółce przysługiwać będzie uprawnienie do żądania wniesienia wkładu, żądania naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania na zasadach ogólnych. Nadto uchybienie przez wspólnika terminowi wniesienia wkładu pieniężnego do spółki determinuje możliwość

domagania się przez nią odsetek, a popadnięcie w zwłokę prowadzić może do odszkodowania na zasadach ogólnych⁴⁸. Z kolei odpowiedzialność z tytułu wad w obrębie wkładu uregulowano w przepisach dotyczących spółki jawnej, tj. w art. 49 §1 k.s.h. Swoboda w zakresie określania przedmiotu wkładu czy wartości wkładu przez wspólników w umowie spółki nie oznacza wcale nieistnienia problematyki wad wkładu. Z ww. przepisu wynika, że reżim odpowiedzialności z tytułu wniesienia wadliwego wkładu ograniczono do wkładów niepieniężnych. Do odpowiedzialności z tytułu wad wkładu stosować należy przepisy o rękojmi przy umowie sprzedaży, gdy wkład wniesiono na własność spółki. Wniesienie rzeczy jedynie do używania powoduje konieczność stosowania przepisów o rękojmi za wady w umowie najmu. W opinii autora zastosowane rozwiązania konstrukcyjne są właściwe, biorąc pod uwagę interes spółki, ze względu na silny i szeroki zakres ochrony. Ponadto, zdaniem autora, pomimo niewskazania w sposób jednoznaczny przepisów o rękojmi w treści art. 49 § 1 k.s.h. niepodważalnie stanowią one skonsolidowaną całość regulacji sprzedaży czy najmu. Dodatkowo możliwość zastosowania przepisów o rękojmi nie wyklucza w żaden sposób dochodzenia naprawienia szkody, która powstała w wyniku wadliwości wkładu.

3. Uwagi prawnoporównawcze

3.1. Prawo amerykańskie

3.1.1. Uwagi ogólne

W systemie prawa amerykańskiego wykształcenie się spółek partnerskich zeterminowane było potrzebą rynkową, bowiem pożądane stało się unormowanie prawne sankcjonujące możliwość wyłączenia odpowiedzialności wspólników⁴⁹. W kontekście formy prowadzenia praktyki prawniczej dominowała konstrukcja spółki jawnej, koncernów. Specyfika wspomnianych form prowadziła do odpowiedzialności wspólników niedziałających w spółce. Przyjęcie *Original Texas LLP (Limited Liability Partnership) Legislation* w 1991 r. uwarunkowało proces standaryzacji analogicznych rozwiązań. Normodawca amerykański wyłączył spółkę partnerską z konstrukcji opodatkowania właściwego dla osób prawnych, traktując dochody spółki jako dochody partnerów i poddając je jednokrotnemu opodatkowaniu⁵⁰. Celem spółki jest prowadzenie działalności gospodarczej dla zysku przez co najmniej dwóch partnerów będących osobami fizycznymi. Poprzez działalność gospodarczą, w rozumie-

⁴⁸ *Spółka partnerska...*, *op. cit.*, s. 71 i n.

⁴⁹ M. Asłanowicz, *Charakter...*, *op. cit.*, s. 66.

⁵⁰ M. Asłanowicz, *Podmiotowość prawna spółki partnerskiej na tle pozostałych osobowych spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1999, nr 4, s. 22.

niu ustawodawcy amerykańskiego, rozumieć należy każde rzemiosło, zajęcie, zawód. W konsekwencji brak jest ograniczeń w dostępie do spółki partnerskiej wobec ściśle określonych zawodów.

W prawie amerykańskim trudno wskazać na jeden akt prawny regulujący ustrój spółki partnerskiej, co jest bezpośrednio związane – jak wyżej nadmieniono – z powierzeniem kompetencji ustawodawczych w obrębie spółek osobowych legislaturom stanowym. Ustawą o charakterze modelowym, regulującą funkcjonowanie spółki partnerskiej, jak i pozostałych spółek osobowych, jest *Uniform Partnership Act* z 1914 r. oraz jej znowelizowana wersja *Revised Uniform Partnership Act* z 1997 r. Spółką partnerską, w rozumieniu Sec. 101 (5) RUPA, jest spółka zgłaszająca do właściwego rejestru oświadczenie o ograniczeniu odpowiedzialności na zasadach przewidzianych w ustawie, nie wpisana do rejestru w innym stanie⁵¹. Spółka może być utworzona przez co najmniej dwa podmioty, wskazane w treści ustawy, w celu wykonywania działalności handlowej, zawodowej, profesjonalnej. Jednakże w ustawach stanowych znaleźć można pewne modyfikacje wyżej wymienionych zasad, np. w kontekście katalogu wspólników czy przedmiotu działalności spółki.

Spółka partnerska winna działać w obrocie pod firmą wskazującą jednoznacznie na fakt ograniczenia odpowiedzialności za jej zobowiązania. Konieczne jest zatem, zgodnie z treścią Sec. 1002 RUPA, używanie następujących dodatków: *Registered Limited Liability Partnership*, *Limited Liability Partnership*. Spółka partnerska jest szczególną postacią *general partnership* i może powstać wyłącznie z jej przekształcenia⁵². Wymagane jest zatem dokonanie następujących czynności: dostosowanie treści umowy spółki jawnej do umowy spółki partnerskiej, sporządzenie dokumentu zgłoszenia do rejestru, zgłoszenie spółki do rejestru, dostosowanie firmy spółki do wymagań określonych w przepisach. W RUPA trudno doszukiwać się szczególnej formy sporządzenia umowy spółki. Z praktycznego punktu widzenia pożądaną formą jest pisemna, co ułatwia funkcjonowanie w obrocie w obliczu chociażby sporów między parterami, czy też osobami trzecimi. Spółka powstaje z dniem zgłoszenia lub z dniem określonym w treści zgłoszenia. Dochodzi wówczas do powstania spółki partnerskiej będącej prawnym następcą spółki jawnej. Przewidziano również możliwość ustanowienia zarządu, nie wyłączając jednocześnie uprawnienia partnerów do współuczestniczenia w zarządzaniu.

⁵¹ W.P. Matysiak, *Odpowiedzialność za zobowiązania spółki partnerskiej*, Warszawa 2013, s. 17 i n.

⁵² E.J. Krześniak, *Spółka partnerska w systemie prawa niemieckiego i prawa amerykańskiego*, Kraków 2003, s. 157.

3.1.2. Odpowiedzialność partnerów

W większości ustaw stanowych normujących problematykę spółki partnerskiej przewidziano rozwiązania mniej lub bardziej ograniczające osobistą odpowiedzialność partnerów. Analiza dostarcza podstaw do wyodrębnienia dwóch modeli modyfikacji zasad odpowiedzialności partnerów w stosunku do wspólników *general partnership*⁵³. Pierwszy z modeli zakłada całkowite wyłączenie odpowiedzialności osobistej partnerów za zobowiązania spółki. W zgodzie z treścią Sec. 306 (c) RUPA, spółka partnerska ponosi wyłączną i samodzielną odpowiedzialność za swoje zobowiązania – partner nie ponosi odpowiedzialności osobistej za zobowiązania spółki. Wyłączenie osobistej odpowiedzialności dotyczy wszystkich zobowiązań spółki. Zatem partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki nawet wówczas, gdy są one następstwem zawnionego zachowania danego partnera. Biorąc pod uwagę ogólne reguły odpowiedzialności deliktowej, partner ponosi jednak odpowiedzialność względem wierzyciela za czyn własny. Okoliczność popełnienia przez jednego z partnerów błędu w sztuce, powodującego powstanie po stronie kontrahenta spółki szkody, prowadzi do odpowiedzialności spółki z wyłączeniem partnerów. Poszkodowany kontrahent może jednak żądać naprawienia szkody od partnera, który dopuścił się błędu w sztuce, w oparciu o ww. ogólne reguły odpowiedzialności deliktowej.

Kolejny model zakłada wyłączenie osobistej odpowiedzialności partnerów za ściśle określoną kategorię zobowiązań. Partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania będące wynikiem błędu w sztuce innego partnera. Odpowiedzialność solidarną ponosi spółka oraz tenże partner. Większość ustaw stanowych przewiduje odpowiedzialność partnerów za zobowiązania, będące wynikiem działań i zaniechań pracowników spółki podlegających ich bezpośredniemu nadzorowi i kierownictwu⁵⁴.

Dopuszczalność ograniczenia odpowiedzialności partnera za zobowiązania spółki musi stwarzać również prawne narzędzia zabezpieczające potencjalnych wierzycieli spółki. Pozbawienie możliwości sięgnięcia do majątków osobistych partnerów niewątpliwie ogranicza perspektywę ich zaspokojenia. Stąd też obowiązek zawierania przez spółkę umów ubezpieczenia, czy też zdeponowania określonej kwoty na rachunku bankowym. Wobec coraz częstszych sporów sądowych, m.in. o błąd w sztuce, przyjmuje się dopuszczalność modyfikacji ww. reguł odpowiedzialności partnerów, np. zawarcie umowy z kontrahentem, w której partner przyjmuje osobistą odpowiedzialność za wszelkie zobowiązania spółki, jakie mogą powstać przy świadczeniu usług na

⁵³ W.P. Matysiak, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 31–32.

⁵⁴ E.J. Krześniak, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 34.

jego rzecz, czy też zamieszczenie klauzuli umownej zakładającej nieograniczoną odpowiedzialność partnera za zobowiązania spółki. Nie sposób pominąć w tym kontekście teorię *piercing the corporate veil*, tj. konstrukcję wypracowaną przez orzecznictwo zakładającą możliwość obciążenia wspólników obowiązkiem zaspokojenia wierzycieli z własnego majątku, gdy wymagają tego względy słuszności.

Warto zaznaczyć, że zasada ograniczonej odpowiedzialności nie ma zastosowania do zobowiązań powstałych przed utworzeniem spółki partnerskiej. Bowiem w tym wypadku stosować należy ogólne reguły odpowiedzialności właściwe dla spółki jawnej, tzn. partnerzy i spółka ponoszą solidarną odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte przed powstaniem spółki. Partner przystępujący do spółki nie ponosi natomiast odpowiedzialności za zobowiązania powstałe przed dniem jego przystąpienia⁵⁵.

3.2. Prawo niemieckie

3.2.1. Uwagi ogólne

Pierwsze dostrzegalne głosy wskazujące na konieczność unormowania nowego typu spółki, dedykowanego przedstawicielom wolnych zawodów, widoczne były w latach 50. XX w. Inicjatorem tych działań było Ministerstwo Sprawiedliwości. Pomysł ten nie spotkał się jednak z większym zainteresowaniem korporacji zawodowych. Prace wznowiono pod koniec lat 60. w związku z wprowadzeniem do francuskiego porządku prawnego spółki cywilnej wolnych zawodów (*société civile professionnelle*, SCP)⁵⁶. Projekty ustaw w przedmiotowym zakresie zgłaszano odpowiednio w latach 1971 oraz 1975. Pierwszy z nich zakładał wyposażenie spółki w osobowość prawną, przy jednoczesnym traktowaniu – na gruncie prawa podatkowego – jako spółki osobowej. Przyjęto ustawowe ograniczenie odpowiedzialności partnerów za szkody wynikające z błędów zawodowych do kwoty 500 000 DM. Spółka miała również zawierać umowę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej. Za pozostałe zobowiązania partnerzy mieli odpowiadać do kwoty 30 000 DM. Drugi z projektów odrzucał możliwość posiadania przez spółkę osobowości prawnej oraz ustawowe ograniczenie odpowiedzialności za zobowiązania do określonej kwoty. Partnerzy mieli ponosić nieograniczoną i solidarną odpowiedzialność za zobowiązania spółki. Obowiązkowe miało być ubezpieczenie

⁵⁵ A.R. Bromberg, L.E. Ribstein, *Bromberg and Ribstein on Limited Liability Partnerships, The Revised Uniform Partnership Act and The Uniform Limited Partnership Act (2001)*, New York 2007, s. 158.

⁵⁶ L. Michalski, V. Romermann, PartGG, *Kommentar zum Partnerschaftsgesellschaftsgesetz*, Köln 1998, s. 18–24.

od odpowiedzialności cywilnej. Dopuszczono możliwość ograniczenia odpowiedzialności partnera za zobowiązania w formie umowy z wierzycielem. Projekt ten nie spotkał się z uznaniem⁵⁷.

W latach 90. ponownie doszło do wznowienia prac nad projektem ustawy o spółce partnerskiej, co ostatecznie zaowocowało uchwaleniem ustawy 25 lipca 1994 r. i jej wejściem w życie 1 lipca 1995 r. Ustawa o spółce partnerskiej osób wykonujących wolny zawód (*Partnerschaftsgesellschaft*) spotkała się z życzliwą akceptacją i uznaniem wśród przedstawicieli wolnych zawodów. Ustawa ta składa się z jedenastu paragrafów. W sprawach w niej nieuregulowanych zastosowanie mają przepisy *Bürgerliches Gesetzbuch*, dotyczące spółki cywilnej, oraz *Handelsgesetzbuch* – odnośnie spółki jawnej. Poprzez spółkę partnerską, w zgodzie z § 1 ust. 1 PartGG, rozumieć należy spółkę utworzoną przez osoby fizyczne w celu wykonywania wolnego zawodu. Zatem ta forma prawna przeznaczona jest wyłącznie dla przedstawicieli wolnych zawodów, będących zarazem osobami fizycznymi. Zdecydowano się przyjąć otwarty katalog wolnych zawodów, mających sposobność tworzenia spółki partnerskiej. Jednakże przepisy normujące ustrój danego wolnego zawodu mogą wykluczać możliwość jego wykonywania w formie spółki partnerskiej⁵⁸.

W prawie niemieckim spółka partnerska nie jest spółką handlową ani osobą prawną⁵⁹. Jednakże posiada zdolność prawną do czynności prawnej, sądową, upadłościową i układową. Zatem pomimo nieposiadania osobowości prawnej traktować ją należy jako samodzielny podmiot. Niezaprzeczalnie osobowość prawna zapewnia odrębność spółki od wspólników, ciągłość, jak i stabilność, niezależnie od zmian w zakresie składu osobowego. Co więcej determinuje schemat zarządzania, reprezentacji oraz odpowiedzialności za zobowiązania. W kwestii opodatkowania partnerów, ustawodawca niemiecki znalazł rozwiązanie polegające na opodatkowaniu jedynie ich dochodów. Wykonywanie wolnych zawodów nie jest równoznaczne z prowadzeniem działalności gospodarczej. Spółka partnerska jest dostępna wyłącznie dla określonych ustawowo wolnych zawodów⁶⁰. Choć katalog ten, poprzez zastosowanie przez niemieckiego normodawcę zwrotu „i podobnych zawodów”, uznać należy za otwarty. Umowa spółki winna być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności przez co najmniej dwie osoby uprawnione do

⁵⁷ B. Górska, *Spółka partnerska w prawie niemieckim i w polskim kodeksie spółek handlowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 3, s. 29–30.

⁵⁸ W.P. Matysiak, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 43 i n.

⁵⁹ M. Aslanowicz, *Instytucja spółki partnerskiej w wybranych europejskich systemach prawnych a prawo polskie*, „Prawo Spółek” 1999, nr 11, s. 41.

⁶⁰ A. Kidyba, *Spółka partnerska w prawie niemieckim i projekcie prawa spółek handlowych*, „Prawo Spółek” 1999, nr 9, s. 8 i n.

wykonywania jednego z wolnych zawodów określonych w § 1 ust. 2 PartGG. Spółka powstaje z chwilą wpisu do rejestru spółek partnerskich. Wpis ten ma charakter konstytutywny.

3.2.2. Odpowiedzialność partnerów

Odpowiedzialność za zobowiązania spółki ponoszą solidarnie wszyscy partnerzy i spółka. Zasada ta dotyczy wszystkich zobowiązań spółki za wyjątkiem zobowiązań z tytułu wadliwego wykonywania zawodu. Odpowiedzialność ma charakter akcesoryjny wobec odpowiedzialności spółki. Odpowiedzialność partnera jest pierwszorzędna, tj. wierzyciel może domagać się zaspokojenia z jego majątku, bez obligatoryjności wykazania bezskutecznego zaspokojenia z majątku spółki. Wierzyciel winien dysponować tytułem wykonawczym wobec danego partnera. Szczególny reżim odpowiedzialności następuje w sytuacji popełnienia błędu zawodowego przez partnera. Błąd zawodowy należy rozumieć jako naruszenie zobowiązania umownego łączącego spółkę z danym kontrahentem. Chodzi oczywiście o czynności z zakresu świadczonej usługi profesjonalnej. Jeżeli zlecenie było wykonane przez niektórych spośród partnerów, to wyłącznie oni ponoszą odpowiedzialność solidarnie ze spółką. Jednakże odpowiedzialność nie ma miejsca względem partnerów, których udział w zleceniu był nieznaczny, tj. ułatwił realizację danego zlecenia, lecz nie miał charakteru kluczowego. Wykazanie okoliczności wyłączających odpowiedzialność partnera spoczywa na nim samym. W przeciwnym wypadku przyjmuje się odpowiedzialność na zasadach ogólnych, a więc solidarną odpowiedzialność spółki i wspólników. Warto zaznaczyć, że ustawodawca niemiecki przewidział możliwość ograniczenia odpowiedzialności partnerów za szkody powstałe w związku z wykonywaniem wolnego zawodu do określonej kwoty. Nastąpić to może pod warunkiem zawarcia umowy odpowiedzialności cywilnej przez spółkę. Jednak delegacja ustawowa z opisywanego powyżej § 8 ust. 3 PartGG nie doczekała się dotychczas realizacji w postaci adekwatnego aktu prawnego.

Podsumowanie

Spółka partnerska stanowi ciekawą konstrukcją jurystyczną o hybrydalnym charakterze. Jednakże szereg niejasności i wątpliwości doktrynalnych oraz orzeczniczych w obrębie interpretacji, a także zastosowania poszczególnych przepisów prowadzi do mniejszego zainteresowania tą spółką wśród przedstawicieli wolnych zawodów. Sytuacja ta ma miejsce pomimo wyraźnie dogodniejszego uregulowania odpowiedzialności partnerów. Postawić należy

znak zapytania wobec ustawodawczych niedookreśleń, m.in.: czy art. 95 § 1 k.s.h. traktować należy jako zasadę? Czy reżim odpowiedzialności z art. 95 § 2 k.s.h. może być zastosowany wobec partnera przy braku jego zgody? Czy dopuszczalne jest rozszerzenie ww. reżimu odpowiedzialności wobec wszystkich partnerów?

Zdaniem autora stworzenie możliwości ponoszenia rozszerzonej odpowiedzialności przez partnerów jest rozwiązaniem słusznym i odpowiadającym potrzebom rynkowym, przy uwzględnieniu interesu spółki, jej partnerów oraz kontrahentów. Stąd też postulat, uzasadniony postrzeganiem spółki partnerskiej jako samodzielnej formy organizacyjnej w obrębie spółek osobowych, by ograniczenie odpowiedzialności partnerów stanowiło normę, a wyjątkiem była ewentualność jej rozszerzenia. Jednakże rozszerzenie to winno być limitowane, mając na względzie specyfikę spółki partnerskiej. W opinii autora warto uszczegółowić również zasady ponoszenia odpowiedzialności przez partnerów w wypadkach skrupulatnie wskazanych w treści niniejszej publikacji. Kolejny postulat dotyczy konieczności doprecyzowania i normatywnego ujednoczenia terminologii „wolnego zawodu”, wskazując szczególnie na cechy i zasady, jakie winny spełniać osoby do nich predestynujące oraz je wykonujące, wraz z wyraźnym wyodrębnieniem ich charakterystyki. Bezsprzecznie ułatwiłoby to kwalifikację danych grup zawodowych jako osób wykonujących wolne zawody. Należałoby się również zastanowić nad obligatoryjnym ustawowym obowiązkiem ubezpieczeniowym partnerów, co niewątpliwie zwiększyłoby pewność i bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Abstract
Professional partnership – the problem of liability
of partners for debts

The premise of the article is the analysis the principles of liability of a partner for debts of a professional partnership into the Polish legal system, compared to American and German regulations. Moreover, this article is an attempt to systematize the most essential practical issues related to the partner liability for professional partnership debts under the provisions of Art. 95 of the Commercial Company Code (CCC). The rationale for selection of the subject is the hybrid nature of the discussed legal structure and many uncertainties within its codification.

Key words: professional partnership, partner, partnership agreement, limited liability, legal relation

Streszczenie
Problematyka odpowiedzialności partnerów za zobowiązania
w spółce partnerskiej

Założeniem artykułu jest analiza zasad odpowiedzialności partnera za zobowiązania w spółce partnerskiej w polskim systemie prawnym, w odniesieniu do amerykańskich i niemieckich unormowań. Nadto niniejszy artykuł stanowi próbę usystematyzowania najważniejszych praktycznych kwestii związanych z odpowiedzialnością partnera za zobowiązania w spółce partnerskiej na podstawie art. 95 Kodeksu spółek handlowych. Uzasadnieniem podjęcia problematyki jest hybrydalny charakter omawianej konstrukcji prawnej oraz wiele nieścisłości w ramach jego kodyfikacji.

Słowa kluczowe: spółka partnerska, partner, umowa spółki partnerskiej, ograniczona odpowiedzialność, stosunek prawny